

Datum: 23.3.2017

Medij: Nedeljnik

Rubrika: Bez naslova

Autori: Pišu Ana Mitić i Zorica Marković

Teme: Zdravlje dece

Naslov: Život s autizmom: (Ne)vidljivi mali ljudi

Napomena:

Površina: 1424

Tiraž: 0

Strana: 48,49,50

ISTRAŽIVANJE VAKCINE I AUTIZAM

Život s autizmom: (Ne)vidljivi mali ljudi

Medu decom sa spektrom autističnog poremećaja u Srbiji 79 odsto je dece muškog pola, a 21 odsto ženskog; zabrinutost u vezi sa detetom najpre su ispoljili sami roditelji, a ne pedijatar; prve tri karakteristike koje prednjače, a na osnovu kojih su primetili problem jesu teškoće sa drugom decom, neuobičajeni pokreti i nerazumevanje roditelja

Pišu Ana Mitić i Zorica Marković

Procenjuje se da u svetu oko jedan odsto populacije boluje od autizma. Učestalost ovog poremećaja je u poslednjoj deceniji u porastu u zapadnim zemljama i u SAD, gde jedna od 68 osoba ima autizam. Zvanični podaci koliko osoba u Srbiji ima autizam ne postoje, što bitno otežava njihov, kao i život njihovih porodica koje snose sav teret.

Nauka ima sve više odgovora zašto se javlja autizam. Neki od negativnih uticaja su izloženost lekovima anti-epilepticima – valproičnoj kiselini tokom trudnoće, starost majke i oca deteta, visoki nivoi zagađenosti vazduha tokom trudnoće. Ova veza je podvrgнутa sistematičnom ispitivanju strogih naučnih kriterijuma. Geni kontrolišu ovu vezu.

Teže oboljenje ili infekcija tokom trudnoće, uključujući ozbiljne reakcije na bakterijske i virusne reakcije (od kojih se neke mogu prevenirati vakcinama), gojaznost u trudnoći, prevremeno rođenje, komplikacije u trudnoći, najverovatnije preko sadejstva sa genima – takođe su neki od negativnih faktora.

Osim toga, nauka ima dokaze o tome kako intervenisati kad je autizam u pitanju: rano prepoznavanje odstupanja u razvoju, rane intervencije kako bi se odstupanja ublažila, uključivanje u uobičajene životne tokove: vrtić, škola, posao, kao i individualizovan pristup osobi i njenoj porodici.

Zato je rano prepoznavanje dece sa spektrom autističnih poremećaja, kako se u naučnoj javnosti naziva ova bolest, ključno za njihov napredak i dalji razvoj jer omogućava da se na vreme interveniše, pruži odgovarajuća podrška i edukacija roditelja i tako smanji porodični stres. Kontinuiran porast dece sa autizmom ali i sve veća svesnost stručnjaka, kao i roditelja o tome, u prvi plan stavlja značaj ranog otkrivanja jer to određuje njihov budući život.

Zbog toga što još nema odgovora na mnoga pitanja, roditelji u Srbiji, pa i u celom svetu, vrlo su zabrinuti zbog moguće povezanosti vakcina i autizma, o čemu se poslednjih godina mnogo polemisalo i na čemu je najviše ojačao antivakcioni pokret. A da li stvarno postoji neko

relevantno naučno istraživanje, utemeljeno na činjenicama i čvrstim dokazima, koje dokazuje da vakcina izaziva autizam? Na nedavnom skupu na Institutu za rani razvoj Univerziteta Kolumbija u Njujorku, učesnici iz 28 zemalja, među kojima i najveći stručnjaci iz oblasti neuronauke, ranog razvoja i razvoja mozga, kroz jedan od panela govorili su i o uticaju koji društvo, odnosno kultura ima na to kako će dete biti odgajano. Upravo zbog sve jačeg antivakcionog lobija, posebno u zemljama u razvoju, istaknuto je da ne postoji nijedna studija koja bi potvrdila vezu čuvene MMR vakcine i autizma. S druge strane, ne-odlazak na vakcinaciju, prema rečima sagovornika, pravio je mnogo više problema imunitetu nacije nego što se to prepostavilo, zbog čega su neke od zemalja učesnica postavile kao cilj – edukaciju roditelja, pre svega majki, o važnosti vakcinacije.

Više od 2.000 gena je uključeno u razloge nastanka autizma. Uzrok autizma nije samo jedan, ima ih mnogo i zato postoje različiti tretmani. Ako otkrijemo uzrok, znaćemo i koji tretman da primenujemo

Endi Ši iz najveće svetske organizacije za autizam „Autism Speaks“ kaže za Nedeljnik da je poslednjih godina mnogo novca potrošeno kako bi se ispitala veza između vakcina i autizma – i da nijedno istraživanje nije potvrdilo tu vezu. „Vladine i nevladine agencije i fondacije tokom protekle decenije uložile su milione dolara u istraživanja širom sveta i nije pronađena veza između vakcina i autizma. Jedan od razloga zbog čega mnogi roditelji povezuju autizam sa imunizacijom je zato što se deca vakcinišu između 18 i 24 meseca života, u istom periodu kada simptomi autizma postaju mnogo očigledniji. Zato se ta veza često interpretira kao uzročna povezanost. Postoji mogućnost i potreba da vlada i profesionalci podižu svest i pružaju informacije utemeljene na dokazima kako bi roditelji bili bolje informisani o ranom razvoju deteta i autizmu.“

Zato je zaključak svega možda najbolje u jednoj rečenici izrazio jedan roditelj: „Umesto da se toliki novac troši na istraživanja za utvrđivanje da li vakcine izazivaju autizam, bolje je da se usmeri na istraživanja za pronalaženje leka za autizam.“

Endi Ši objašnjava i zbog čega raste broj osoba sa autizmom.

Datum: 23.3.2017

Medij: Nedeljnik

Rubrika: Bez naslova

Autori: Pišu Ana Mitić i Zorica Marković

Teme: Zdravlje dece

Naslov: Život s autizmom: (Ne)vidljivi mali Ijudi

Napomena:

Površina: 1424

Tiraž: 0

Strana: 48,49,50

„Istraživanja pokazuju da su razlozi dramatičnog rasta broja osoba kojima je dijagnostikovan spektar autističnih poremećaja u poslednjoj deceniji: 1. rast društvene svesti o autizmu, 2. više zdravstvenih profesionalaca koji prepoznaju i dijagnostikuju poremećaj, 3. manje slučajeva autizma se dijagnostikuje greškom kao neko drugo stanje (npr. kao mentalni hendikep). Ipak, mnogi naučnici veruju da svi ovi razlozi ne objašnjavaju celu sliku, i da je pre moguće da neki spoljni faktori iz okruženja takođe igraju bitnu ulogu. Počinjemo da identifikujemo neke od ovih faktora iz okruženja. Ali, neophodno je više istraživanja kako bismo bolje identifikovali i razumeli rizike iz okruženja za autizam“, navodi Ši.

Studije pokazuju da se autizam češće razvija kod dečaka nego kod devojčica (jedna devojčica na četvoricu dečaka) i da je učestalost kod dečaka viša i iznosi jedan na 42 dečaka.

Nedavna studija objavljena u časopisu *Nature* pokazuje da postoje morfološke promene u strukturi mozga, koje su rana indikacija (kod dece od šest do dvanaest meseci) autizma – drugim rečima: znatno pre druge godine života i MMR vakcinacije. U najvećoj studiji ikada sprovedenoj, koja je objavljena u *Žurnalu američke asocijacije lekara*, a koja je analizirala kartone 95.727 dece, uključujući više od 1.000 dece koja nisu vakcinisana u uzrastu od dve godine, kao i 8.000 dece koja nisu bila vakcinisana do uzrasta od pet godina, istraživači su ustanovili

da MMR vakcina nije povećavala rizik od autizma. To je čak dokazano i za decu kod koje je već ustanovljen rizik od autizma – njih 2.000 je iz porodica u kojima se već rođilo dete sa autizmom.

Endi Ši iz najveće svetske organizacije za autizam „Autism Speaks“ kaže za Nedeljnik da je poslednjih godina mnogo novca potrošeno kako bi se ispitala veza između vakcina i autizma – i da nijedno istraživanje nije potvrdilo tu vezu

Autori studije su istakli da „u skladu sa studijama sprovedenim u drugim delovima populacije nije ustanovljena veza između MMR vakcine i povećanog rizika od autizma“.

Prvi znaci autizma uočavaju se najčešće u drugoj godini detetovog života, ali se mogu videti i mnogo ranije, praktično još od rođenja, a svakako već na uzrastu od šest do dvanaest meseci. Roditelji su ti koji prvi primećuju simptome, čak pre nego pedijatri. Klinički pokazate-

lji sumje na poremećaj iz spektra autizma su oni (prema Filipek i sar., 2000; New York State Department of Health, 2013) kada dete ne uspostavlja kontakt očima kad mu se neko obrati, ne maše „pa-pa“, dosledno se ne odaziva na ime, ne izvršava jednostavne verbalne naloge („Daj!“, „Dodi!“, „Sedi!“ i sl.), ne govori reči „mama“ i „tata“ (sa značenjem), na upit ne pokazuje delove tela (uvo, oko, nos), ne pokazuje kažiprstom prema predmetima, i kada dete ne gleda u smjeru u kom mu druga osoba pokazuje kažiprstom. Uzroci autizma povezuju se sa genetikom, a u poslednje vreme ima mnogo novih otkrića koja upućuju i na faktor sredine.

Marija Luiza Skatoni, iz Italijanske mreže za rano di-

FOTO: PROFIMEDIA

Datum: 23.3.2017

Medij: Nedeljnik

Rubrika: Bez naslova

Autori: Pišu Ana Mitić i Zorica Marković

Teme: Zdravlje dece

Naslov: Život s autizmom: (Ne)vidljivi mali Ijudi

Napomena:

Površina: 1424

Tiraž: 0

Strana: 48,49,50

ISTRAŽIVANJE VAKCINE I AUTIZAM

jagnostikovanje poremećaja iz autističnog spektra, objašnjava da samo 20 odsto problema sa spektrom autističnih poremećaja može da se objasni genetskim mutacijama, te da su neki faktori sredine povezani sa autizmom, kao što su pesticidi.

„Prve godine života su veoma važne za razvoj bolesti, a neki od faktora su starosno doba roditelja, infekcija majke, niska telesna težina na rođenju, hemijski uticaj... Ali najjači uticaj je genetski poremećaj. Više od 2.000 gena je uključeno u razloge nastanka autizma. Uzrok autizma nije samo jedan, ima ih mnogo i zato postoje različiti tretmani. Ako otkrijemo uzrok, znaćemo i koji tretman da primenjujemo“, objašnjava Skatonijeva.

Ona objašnjava zašto je ključna rana dijagnostika.

„Nažalost, prva dijagnoza se napravi najčešće kada dete ima tri do četiri godine, uprkos tome što roditelji ukazuju da postoje neki problemi. Prve alarmantne znake moguće je videti već između 14. i 19. meseca, kao što je kašnjenje sa govorom, poremećaj sa pokretima (karakteristično pokretanje ruku i nogu), problem sa prvim plaćem, slabo reagovanje na stimulanse“, kaže Skatonijeva.

Procenjuje se da u našoj zemlji živi nekoliko hiljada ljudi sa autizmom, koliko tačno niko ne zna. Ne postoji registar i zato sistem često ne prepoznae ove osobe, pa ne mogu da ostvare pomoć, socijalnu podršku, adekvatnu zdravstvenu zaštitu, zbog čega iz nazivaju „nevidljivim ljudima“.

Samo u Nišu živi oko 500 osoba koje imaju neki od poremećaja povezanih sa autizmom, podatak je koji je iznet na međunarodnom simpoziju „Živeti sa autizmom iz perspektive pacijenta, roditelja i profesionalaca“, nedavno održanom u tom gradu u organizaciji Unicefa.

Kašnjenje u pravovremenom prepoznavanju ranih znakova i problema dece sa poremećajima iz autističnog spektra, nedovoljan broj centara za pružanje ranih intervencija, kao i manjak stručnjaka iz ove oblasti, samo su neki od problema sa kojima se Srbija suočava.

Srbija još nema strategiju kako da rešava problem autizma. U toku je priprema registra dece sa smetnjama u razvoju koja se sprovodi u okviru Nacionalnog programa

za razvoj dece u ranom detinjstvu koji bi trebalo da bude gotov do kraja 2017. godine.

Koјi su najznačajniji koraci u budućnosti koje bi trebalo napraviti kako bi se pomoglo roditeljima i deci sa ovim problemom u našoj zemlji?

„Porodice su važan deo za sprovođenje rešenja. Drugim rečima, iz našeg iskustva, najvažniji koraci su slušati porodice kako bi se identifikovali najznačajniji prioriteti za njih, i uključiti ih u multisektorsku saradnju da bi se razvili održivi i izvodljivi programi i prakse“, smatra Endi Ši.

„Naša misija je da promovišemo rešenja za osobe sa spektrom autističnih poremećaja i za njihove porodice, tokom celokupnog životnog ciklusa. Naš glavni cilj je uključivanje dece i osoba u redovne životne tokove“, doda je Ši.

Dr Milica Pejović Milovančević iz Društva za dečju i adolescentnu psihijatriju i sroдne struke Srbije (DEAPS) iznela je rezultate prvog upitnika o autizmu koji je ik-

da sproveden u Srbiji – „Potrebe roditelja dece sa spektrom autističnih poremećaja“, koji pokazuju da je među decom sa spektrom autističnog poremećaja u Srbiji 79 odsto dece muškog pola, a 21 odsto ženskog, da su zabrinutost u

vezu sa detetom najpre ispoljili sami roditelji, a ne pedijatar, kao i da su prve tri karakteristike koje prednjače, a na osnovu kojih su primetili problem – teškoće sa drugom decom, neuobičajeni pokreti i nerazumevanje roditelja. Dijagnoza se uspostavlja najčešće između treće i četvrte godine i uspostavio ju je u većini slučajeva dečji psihijatar.

„Deca sa poremećajima autističnog spektra, sa jedne strane, u malim sredinama nemaju nikakve ili vrlo limitirane usluge, a sa druge, u velikim gradovima su preplavljeni različitim ponudom u kojoj znatan broj nema svoje utemeljenje u nauci i dokazima o efektivnosti. Zato su nam potrebne smernice za dijagnostiku, tretman i strategije obrazovanja, odnosno pružanja dodatne podrške i pomoći“, izjavila je Milica Pejović Milovančević.

Zaključak istraživanja je da je neophodno osnaživanje i okupljanje ključnih aktera u zajednici, informisanje šire zajednice, uključujući i istraživače i kreatore politike, o potrebama porodica i putokaz za razvoj prioriteta za rešavanje potreba porodica. Osim toga, važno je i unapređenje podrške u sistemima obrazovanja, zdravstvene i socijalne zaštite, intersektorska saradnja, kreiranje smerница za rad s decom i porodicama baziranim na primerima dobre prakse i naučnim dokazima, te unapređenje znanja i veština profesionalaca u radu s decom i porodicama sa spektrom autističnih poremećaja. ■

